

НЕКРОЛОГ

ЈУЛИЈУС п. л. ХАН

Најистакнутији метеоролог и климатолог *Јулијус Хан* умро је 1. октобра 1921 год. после дуге и тешке болести, која је била још више отежана поратном оскудицом и бедом средњих класа у Аустрији. То је један од оних ретких људи, за којим жале научењаци целог света, исто онако искрено и саосећајно, као што су га ожалили његови пријатељи и ученици у Аустрији и Немачкој. Тај пијетет је покојник у пуној мери заслужио, јер је волео науку целог света, пажљиво је пратио њен развитак и цео свој живот посветио научној истини, о чему сведоче његови безбројни радови.

Рођен 1839 год. у Горњој Аустрији, *Хан* се набрзо по свршеним студијама у Бечу, где је учио Физику и Географију, почео озбиљно бавити Метеорологијом, и већ 1865 г. уређивао је метеоролошки часопис заједно са Јелинеком, тадашњим управником Централног Завода за Метеорологију и Земљину Магнетичност. Три године доцније се хабитирао на бечком Универзитету за Физичку Географију, 1873. постао ванредни професор, а 1877 год., по Јелинековој смрти, наследио је његово место као управник Централног Завода и изабран за редовног професора, на ком је месту остао до 1910 год., када је био пензионисан, јер је навршио прописне године, до којих је могао предавати. Али је *Хан* и доцније неуморно радио на науци и уређивао „*Meteorologische Zeitschrift*“ све до краја 1920 год., скоро до краја свога живота. Ту он није радио само као уредник, него је написао преко 2000 расправа и чланака из Климатологије и Метеорологије.

Заиста је *Хан* у своје раду исто онолико метеоролог колико климатолог, али у оне радове уноси све своје физичко, а у ове све географско знања. Главно поље рада су му били Алпи, на подножју којих се родио. Већ у једној од првих расправа, постављањем модерне теорије о „фену“, слаповитом ветру у Северним Алпима, *Хан* уводи у Метеорологију основан закон термодинамике. Доцније је изнео теорију долинских и горских ветрова, поветараца са копна и мора, поставља закон да се апсолутна влажност са висином смањује, а све то су важни прилози за теорију монсуна. Велико и значајно му је дело о подели ваздушних притисака у Средњој и Јужној Европи, које је баш с географског гледишта врло важно. јер неједнака подела ваздушних притисака у разним годишњим временима битно утиче на климу појединих земаља. Велику је пажњу обраћао температурним условима у тропским

пределима, испитивао је њихову годишњу у дневну периоду, али га је нарочито занимала клима арктичких и антарктичких области. Много је расправа написао и о климатским приликама појединих делова и некојих места наше државе. Највећи број Ханових научних радова, специјално на Метеорологији, изашао је у издањима Бечке Академије Наука и у *Meteorologische Zeitschrift*, где је написао врло велики број расправа, чланака и реферата. Толико је могао тим пре радити, што је примао из целог света сав метеоролошки и климатолошки материјал, и био у научним и пријатељским везама са свима научењацима.

Поред научних радова Хан је писао и уџбенике. У опсежном делу „Die Erde als Ganzes, ihre Atmosphäre und Hydrosphäre“, чије је пето издање изашло 1896 год., обрадио је све делове Геофизике, нарочито Океанографију, јасним стилем и лепо изабраним примерима. Још веће и знаменитије му је дело „Lehrbuch der Meteorologie“, које је до сада изашло у три издања (1915), а четврто ће скоро издати проф. Сиринг. Све знање о клими Земље Хан је прикупио, обрадио и изнео у познатом делу *Handbuch der Klimatologie*, у три велике свеске, чије је треће издање изашло 1911 год. Ту је по своме схватању скроз и скроз географ, јер за сваки непознатији предео узима у помоћ описе познатих стручњака из свих делова света, да би бројни подаци постали јаснији, добили више боје и били изражени речима очевидаца.

По својој спољашности, међутим, Хан није налицо на толико великог човека. Мали, ситан, слаб, плавих очију и веома питомог погледа, повучен сам у себе, изгледао је као доброћудни старац, који никоме неће да смета, клони се од великог друштва, сјајних манифестација и иде својим путем, јер им није дорастао. Па ипак тај, на први поглед, незнатан човек, имао је сјајан ум, веома добро срце, неизвештачену љубазност, скоро детињску добродушност, а с друге стране невероватну издржљивост, огромну духовну и телесну енергију. Са својим ученицима говорио је као са пријатељима, често се с њима разговарао о појединим научним питањима, пажљиво слушао њихова мишљења и као дете се радовао ако су тачна. Такав је био и са другима, нигде се није истицао и стога је морао задобити опште симпатије. Тај човек је био вођа целе метеоролошке науке, био је у писменој вези са целим светом и цео свет је тражио његове савете. Оно што је урадио за Метеорологију и Физичку Географију осигураће му за сва времена место међу првим научењацима.

Високо ценећи научан рад и значај Јулијуса пл. Хана „Српско Географско Друштво“ га је 1913 године изабрало за почасног члана.

П. Вујевић.